

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

123. Num dubitans, an aliquid cibi, vel potus sumpserit, possit Missam celebrare, vel communicare? Et an quoties dubitat, an hora duodecima sonuerit, comedit, bibitive, aut os abluendo dubitat, an ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

9. 175. quia sumptio tabachi in Ecclesia, & eiusdem attriti non est mala, quia prohibitio, & proinde malitia ipsius non coarctatur intra terminos Diocesis Hispanens. intra quos coarctatur prohibitio; sed idem est prohibita, quia mala: unde ubique retinet suam malitiam. Itaque putat sumere tabachum in Ecclesia, ex genere suo esse peccatum mortale, nec fieri veniale, nisi ex leuitate materiae. Ratio est, quia huiusmodi peccatum est dignum, quod puniatur poena excommunicationis, ut constat ex praefata constitutione Urbani VIII. in qua ponit excommunicationem ipso facto incurrendam pro tali peccato; ergo cum excommunicatio non possit imponi nisi pro peccato mortali, cap. Romana & cap. dilecto, de sententia excommunicationis, & docent communiter, huiusmodi peccatum erit mortale. Praesertim quia punitur tali poena, tanquam de se peccatum, & non quia prohibitum. Unde non potest dici, quod sit mortale, quia sub mortali prohibetur à Pontifice, non autem quia de se non sit mortale. Nam Pontifex mouetur ad prohibendum sub poena excommunicationis ipso facto incurrendae ex indecentia, & irreuerentia, quam continet, & quia vult extirpare abulum tam scandalosum. Unde supponit, quod contineat talem malitiam, quae excommunicatione puniri possit.

2. Verum consultus hic casus à me cum viris doctis senserunt contra P. Pasqualium, non esse peccatum mortale, quod nouissimè docuit Eminentiſſ. Cardinalis de Lugo in *respons. moral. lib. 1. dub. 9. n. 7.* vbi loquens de sumptione tabachi, sic ait: Monuerim tamen, ne id in Ecclesia, vel eius ambitu fiat, cum propter reuerentiam illorum locorum Sanctiss. D. N. Urbani VIII. id in Diocesi Hispanensi prohibuerit, ut vidimus: quae prohibitio licet ad alias Prouincias non extendatur, supponit tamen sine irreuerentia aliqua loci Sacri id fieri non posse. Ergo, dum asserit prohibitionem illam non extendi ad alias Prouincias, sumptio tabachi in Ecclesia non est mala, quia mala; & idem Cardinalis vbi supra tantum monet, ne in Ecclesia fumatur, ergo talis sumptio non erit peccatum mortale, licet sine aliqua irreuerentia loci fieri non possit. Itaque sumptio tabachi in Bulla Urbani VIII. fuit materia excommunicationis, non quia sit mala ex genere suo, sed propter nimiam irreuerentiam & graue scandalum cum quo sumebant in Diocesi Hispanensi.

3. Quoad secundum dubium, videlicet, an sumptio tabachi frangat ieiunium Eucharisticum, latè de hac quaestione actum est nobis alibi, & quando sumptio tabachi fit per nares, certum est, quod non frangit ieiunium, & ita me citato, tenet Leandrus de *sacram. tom. 2. tr. 7. disp. 5. q. 10.* & alij communiter. Difficultas est, quando folium tabachi ore sumitur, & dentibus conteritur ad sputa, & flegmata ex ore proijcienda. Aliqui Theologi à Cardinali Lugo consulti prorsus responderunt, talem sumptionem tabachi non impedire communionem: quia non est necesse, quod aliqua substantia pars traiciatur in stomachum, ut ij effectus fiant, imò summa cura adhibetur, ne aliquid transeat, quia propter summam eius mordicitatem, & acrimoniam, vehementer laederet stomachum, ut constat experientia, si aliqua ex succo guttula casu deglutatur, reluctante statim stomacho ad nauseam, & vomitum prouocato; quare continuo spuitur quicquid salinae in ore cum herba illa commiscetur. Potest tamen sufficere applicatio ad linguam & os, ut virtutem transmittat in stomachum; videmus enim sufficere aliquando quod applicetur ad nares, ut similes ferè effectus causet, licet tunc nihil per fauces traiciatur; quanto magis sufficere quod in ore, & lingua habeatur? Secundo, quia licet non possint qualita-

tes eadè, quae sunt ipsa herba traici sine subiecto, & per consequens sine aliqua particula substantia, possunt tamen producere similes qualitates in medio in lingua, quae porosa est, & participat eandem virtutem cum ore stomachi, & qualitates productae in medio deferunt secum virtutem ad eos effectus producendos. Sic enim videmus etiam, si vino generoso os abluatur, & si nihil traiciatur per fauces, apparere effectus confortato capite, atque etiam stomacho per consensum partium, & per communicationem qualitarum similium, quod non minus poterit in tabachum contingere. Plures alias probationes pro hac sententia adducit Lugo vbi *sup. n. 6. & 7.* vbi sic ait: Haec & alia magistri illi pro praxi sua, & aliorum tuenda asserbant, quae mihi ad minus eam licentiam probant, quando aliquis ea solum intentione herbam illam ori applicat, ut sine traiectione substantiae operetur effectus, quos sine illa traiectione per attractionem, vel per productionem solum similiū qualitatum operari potest, quicunque illi sint, & curando, prout omnes curare solent, ne succus, vel quicquam aliqd in stomachum traiciatur. Si enim tunc aliquid ex succo mirum cum salina transferit, hoc erit praeter intentionem, & casu, sicut de guttula aquae, vel vini, quae os abluatur dici solet, atque adeo non violabitur ieiunium mortale. Haec ille; quae nimis plausibilia erunt tabachistis.

RESOL. CXXIII.

Nam dubitans, an aliquid cibi, vel potus sumptus, possit Missam celebrare, vel communicare. Et an quoties quis dubitat an hora duodecima ieiunium comedit, bibit, vel aut os abluendo dubitat an aliquam guttam degluerit, vel si dentibus qualquam masticans dubitet, an degluerit, ut in oratione partem inclinare possit, si deponat dubium praeterea, possit celebrare, & Eucharistiam sumere? Ex p. 1. r. 4. Ref. 29.

§. 1. **N**egatiuam sententiam docent Sanchez de *matrim. tom. 1. lib. 2. diffic. 4. n. 40.* Villalobus in *sum. tom. 1. tract. 1. diffic. 2. n. 6.* Fagundes p. 3. lib. 1. cap. 5. n. 18. vbi asserunt, quod dubitans, an sit eadem hora noctis duodecima, & comedat, aut bibat, non potest die crastino sumere Eucharistiam, quia post ieiunium est pro praepcepto communicandi, seruato ieiunio naturali; tum, quia nulla est possessio ex parte communicantis, ut in dubio eius conditio potius sit.

2. Sed is non obtantibus, aduersus Sanchez surgit nouissimè Sancius in *selectis, disp. 42. per un. ubi acriter illum impugnat, & probat, quod quoties quis dubitans, an hora duodecima noctis sonuerit, comedit, bibit, aut os abluendo, dubitat an aliquam guttam degluerit, potest sacram Eucharistiam sumere, si deponat dubium praeterea, iudicium quodlibet hic & nunc sibi liceat suscipere, quantum conuenit, si fuerit in dubio speculatiuo. Et ad argumenta contraria respondet, & rationes pro sua sententia adducit, quae sunt adeo probabiles, ut existimem hanc sententiam in praxi tutam & securam esse.*

3. Et post haec scripta inuenio etiam Layman in *Theol. moral. lib. 1. tract. 1. cap. 5. §. 4. n. 36.* contra Sanchez hanc sententiam tanquam probabilem etiam admittere, sic enim asserit. Numquid Sacerdos dubitans, an noctis medium cenando excesserit, aliter die sacrificare poterit? Negat Sanchez, quia in tali dubio tutior pars eligenda videtur propter reuerentiam Sacramenti. Sed existimo non improbabiler, permitti posse Sacerdoti, ut in tali casu sacrificet, etiam propter deuotionem, ac nulla cogente necessitate, quia lex ecclesiastica de ieiunio communicandi seruato

Sup. hoc in
duabus praecedentibus
Ref. latissimè.

non videtur tam arctè constringere conscientias in casu dubio. Simili modo responderetur, si dentibus quidpiam masticans, dubitet, an deglutierit, vt in vtram partem inclinare possit, quòd à sacra communione abstinere non teneatur, quia in eiusmodi casibus fauorabilia præsumere licet, ne conscientia nimis adstringantur. Ita Layman, & ego, quæ valdè notanda sunt, quia quotidiana, & multos scrupulos sedabunt, nec in aliis auctoribus passim obuia.

RESOL. CXXIV.

An reliquia præcedentis diei, quæ hærent inter dentes, si spontè, & voluntariè deglutiantur, impediunt communionem, & Missæ celebrationem?

Et quid, si remaneat aliquis notabilis, & magna reliquia, etiam si casualiter deglutiantur?

Et an si quis aliquantulum aquæ per naves attrahat, quæ in stomachum transmittatur, maneat impeditus ad celebrationem Missæ, vel sumpcionem Eucharistiæ?

Idem dicendum est, si quid per modum respirationis attrahatur, etiam si possit nutrire, vel alterare, vt musca, vel quid simile. Ex part. 3. tr. 4. Ref. 37.

§. 1. Affirmatiuè respondet Gabriel Vasq. in 3. p. tom. 3. disp. 11. c. 4. art. 30. vbi ita. Si reliquia cibi non deglutierentur casu, sed ex industria, impediunt sumpcionem Eucharistiæ, quia cum de industria deglutierentur, non sumerentur per modum saluæ, sed per modum cibi. Fillucius tom. 1. tr. 4. c. 8. n. 236. sic asserit. Qui reliquias cibi ex cœna remanentes casu traicit, nec etiam frangit, si tamen aduertantur, antequam deglutiantur, debent expui, quia tunc viderentur de nouo comedi; idem docet Nugnus in 3. p. tom. 1. q. 80. art. 8. ita loquens; Colligitur, quòd si reliquæ cibi remanentes in ore ex intentione transglutiantur, sunt impedimentum ad communionem pro illo die; imò videtur mihi, quòd si remaneat aliqua notabilis, & magna reliquia, etiã casualiter transglutiantur, si postea cognoscatur, est homo impeditus ad communicandum pro illo die. Sic Nugnus, & ante illum Paludanus in 4. disp. 8. q. 2. art. 2. concl. 2. & videtur aperte sententia D. Thomæ in 3. p. q. 80. art. 8. ad 4. & in illam inclinât Layman in Theol. lib. 5. tr. 4. cap. 6. n. 18. Et ratio (vt dictum est) erit. Primò, quia talis actio videtur noua comestio, cum ex vi prioris non sequatur, sed noua actio voluntaria fiat. Secundò, quia iam non videtur id sumi per modum saluæ: vide etiam Fagundez, Suarez, & alios vbi infra, Barthol. ab Angelis in exam. confess. dial. 4. §. 214. Reginaldum tom. 2. lib. 29. cap. 6. n. 119. & Mutinum in Theol. mor. de sac. Eucharist. q. 10.

2. Sed si aliquis voluntariè tales reliquias deglutierit, & postea communicauerit, non damnarem de peccato mortali, nam contraria sententia videtur probabilis, vt vbi est Suarez in 3. p. tom. 3. disp. 68. sect. 4. qui citat doctissimum Tabienam; & illam tenet Henricus in summ. lib. 8. cap. 50. n. 4. in glessa litt. V. & tanquam probabilem admittit etiam Ioan. de la Cruz in direct. consciens. p. 2. q. 5. dub. 4. concl. 2. vbi sic ait: Item, quæ manent in ore ex extrema cœna, si casualiter, imò licet aduertenter, secundum aliquos, non impediunt sumpcionem Eucharistiæ. Ita ille. Vide etiam Molfesum in summa tom. 1. tract. 3. cap. 10. n. 13. Pitigianum in 4. tom. 1. disp. 18. q. 3. art. 3. Chamerotam de Sacram. tract. 4. cap. 10. dub. 9. & Rodriguez in sum. tom. 1. cap. 103. n. 3. vbi ita asserit. [Por tragar vno vna reliquia de manjar que le queda entre los dientes, no queda impedido para comedo, porque esto no se traga por modo de manjar, sino por modo de

salua, pero si la reliquia fuere tal que se parta entre los dientes tragandose no podra comulgar.] Et Coenich de Sacram. q. 80. art. 8. n. 47. pro hac sententia duas adducit rationes. Prima est, quia deglutitio talium reliquiarum pertinet potius ad manducationem præcedentis diei, quàm presentis; deinde cum dictæ reliquæ hodie nullo modo ab extrinseco ori impendantur, non sumuntur iam per modum cibi, sed per modum saluæ. Ergo non impediunt communionem, etiam si voluntariè deglutiantur. Sed his non obstantibus consulendum est, dictas reliquias, quantum commodè fieri potest, expuere.

3. Notandum est tamen hic obiter, quòd si quis aliquantulum aquæ per naves attrahat, quæ in stomachum transmittatur, non manet impeditus ad sumpcionem Eucharistiæ, quia non fuit per modum cibi, aut per modum potus transmissa. Idem dicendum est, si quid per modum respirationis attrahatur, etiam si possit nutrire, vel alterare, vt musca, vel quid simile. Et ita docent Fagundez de præceptis Ecclesiæ, præc. 3. cap. 5. n. 14. & alij.

RESOL. CXXV.

An reliquia cibi, si traiciantur ex industria, impediunt communionem, & Missæ celebrationem?

Et de multis aliis casibus agitur, in quibus quis potest communicare, & Sacrificium facere non ieiunus.

Et quid, si reliquia sit magna, & notabilis, etiam si casualiter deglutiantur?

Et asseritur, quòd quando esset præceptum communicandi, & infirmus non possit sine graui nocumento omittere portionem, posset sumere Eucharistiam non ieiunus.

Et notatur, quòd si ægrotus non possit res suas transmittere, possit communicatio dari inposita parua parua Hostia in vino in cocleari.

Etiãque cursum aduertitur, quòd si Sacerdos aduertit se non esse ieiunum, potest pergere in Sacrificio, licet aduertat ante consecrationem. Ex part. 4. tract. 4. & Misc. Ref. 104.

§. 1. Affirmatiuè responder Ioan. Præpositus in 3. part. D. Thom. q. 80. art. 8. dub. 1. n. 40. vbi sic ait: Idem dicendum de reliquiis ciborum pridie sumpcionum, quæ interdum hærent inter dentes, dicendum, inquam, non impedire communionem, si casu transmittantur, quia dicuntur transmitti per modum saluæ, secus si transmittantur de industria. Ita ille, & post illum nouissimè Gaspar Hurtado de Sacram. disp. 9. de Eucharistia, diff. 15.

2. Sed ego in 2. part. tract. 4. resol. 37. contrariam sententiam probabilem censui, & illam docet Petrus Ochaguaia de Sacram. tract. 2. de Eucharistia effectibus, quæst. 12. num. 7. vbi ita asserit: Ieiunium naturale non soluitur ex eo, quòd reliquæ cibi quæ inter dentes manentur ex die præterito; postea in stomachum traiciuntur, ex industria. Hæc ille. Et hanc opinionem probabilem etiam putat Tannerus tom. 4. disp. 5. quæst. 8. dub. 4. num. 99. vbi contrariam tutiorem tantum vocat.

3. Aduertunt tamen alij, & inter illos Ludouicus de San Iuan in summ. tom. 1. q. 7. art. 10. de sacram. Euchar. dub. 3. concl. 1. [Que si la reliquia es tan grande que es menester masticarla primero con los dientes, parece, que se quebranta el ayuno, porque se come y traga à manera de manjar y no de salua.]

4. Notandum est hic obiter quòd Toletus lib. 2. cap. 28. num. 4. asserit quòd quando esset præceptum communicandi, & infirmus non posset absque graui nocu

Sup. hoc in Ref. 1. not. præterita. §. Aduertunt.

Sup. hoc supra in Ref. 120. §. Hoc supposito cursum à lib. 5.

Quæ hic est Ref. antecedens, & lege etiã §. eius prime not.

Sup. hoc in Ref. præterita §. Sed si, post mediũ, vers. Por tagar.